

یادداشت

از رشد اقتصادی تا فرسودگی احساسی در دنیای دیجیتال

محمدآقاسی

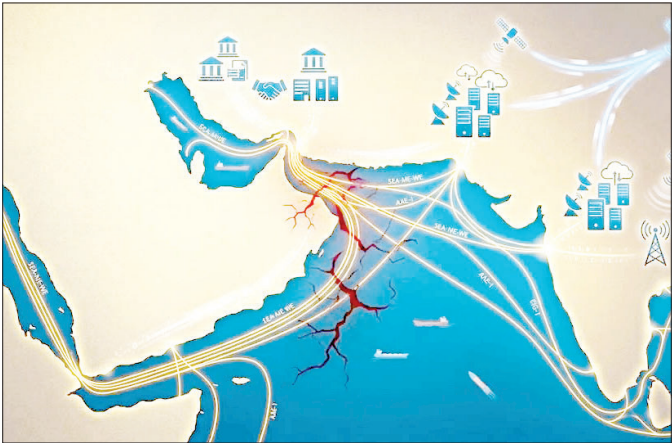
جامعه‌شناس و پژوهشگر حوزه افکار عمومی

رفاه یعنی چه؟ تا همین چند سال پیش بیشتر آدم‌ها و حتی دولت‌ها فکر می‌کردند جواب این سؤال روشن است: پول بیشتر، درآمد بالاتر و رشد اقتصادی. هر کشوری که تولید بیشتری داشت و مردمش بیشتر مصرف می‌کردند، موفق‌تر به حساب می‌آمد. اما جهان امروز کم‌کم به این نتیجه رسیده که رفاه فقط با عدد و رقم اقتصادی سنجیده نمی‌شود. ممکن است جامعه‌ای ثروتمند باشد اما مردمش خسته، مضطرب، بی‌اعتماد و تنها باشند. ممکن است درآمد بالا برود اما امید و آرامش پایین بیاید. همین تغییر نگاه باعث شده مفهوم تازه‌ای به نام «رفاه احساسی» جدی‌تر از قبل مطرح شود. رفاه احساسی یعنی مردم یک جامعه در زندگی روزمره چه حسی دارند. آیا احساس امنیت می‌کنند؟ آیا به دیگران اعتماد دارند؟ آیا امید و تعلق اجتماعی دارند یا مدام احساس تهیابی و فرسودگی می‌کنند؟ این احساسات فقط موضوع روان‌شناسی فردی نیستند. جامعه، سیاست، رسانه، خانواده و کیفیت روابط انسانی در شکل‌گیری آنها نقش دارند. برای همین امروز بسیاری از پژوهشگران معتقدند جامعه را فقط با رشد اقتصادی نمی‌توان فهمید، چون ممکن است اقتصاد رشد کند اما روابط انسانی ضعیف شود. ممکن است مردم امکانات بیشتری داشته باشند اما کمتر بخندند، کمتر به هم اعتماد کنند و بیشتر احساس تنهایی داشته باشند. گزارش شادی جهانی ۲۰۲۵ دقیقاً روی همین موضوع دست گذاشته است. این گزارش نشان می‌دهد شادی مردم فقط به پول وابسته نیست. کیفیت رابطه‌های اجتماعی، اعتماد عمومی، رفتارهای نوع‌دوستانه و احساس مراقبت متقابل، نقش بزرگی در احساس رضایت از زندگی دارند. یکی از مهم‌ترین یافته‌های این گزارش آن است که کشورهایی با سرمایه اجتماعی بالاتر، معمولاً مردم شادتری هم دارند، حتی اگر ثروتمندترین کشورهای جهان نباشند. یعنی گاهی داشتن روابط انسانی سالم از رشد اقتصادی مهم‌تر می‌شود. برای مثال، وقتی مردم به هم اعتماد دارند، زندگی روزمره هم آسان‌تر می‌شود. آدم‌ها راحت‌تر همکاری می‌کنند، کمتر احساس ناامنی دارند و در بحران‌ها بیشتر کنار هم می‌ایستند. اما وقتی اعتماد اجتماعی از بین برود، حتی کارهای ساده هم فرساینده می‌شود. آدم‌ها احساس می‌کنند تنها هستند و نمی‌توانند روی دیگران حساب کنند. گزارش شادی جهانی یک نکته جالب دیگر هم دارد. برخلاف تصور رایج، همه‌گیری کرونا فقط باعث انزوا و خودخواهی نشد. در بسیاری از کشورها رفتارهای کمک‌کننده بیشتر شد. کمک به غریبه‌ها، فعالیت‌های داوطلبانه و حمایت از دیگران بعد از کرونا افزایش پیدا کرد و این روند ادامه یافت. مشابه آنچه در میانه و پس از جنگ ۱۲ روزه و جنگ رمضان، در ایران نیز اتفاق افتاد. این موضوع نشان می‌دهد انسان‌ها در بحران‌ها همیشه فرورنی‌باشند. گاهی آسیب مشترک باعث می‌شود حس همدلی و همکاری بیشتر شود. در واقع نوع‌دوستی فقط یک فضیلت اخلاقی نیست؛ بلکه بخشی از رفاه اجتماعی است. جامعه‌ای که مردمش به هم کمک می‌کنند، معمولاً آرام‌تر و امیدوارتر است. اما گزارش در کنار این نکات امیدوارکننده، هشدار مهمی هم می‌دهد: به ویژه دربره جوانان. داده‌ها نشان می‌دهد جوانان ۱۸ تا ۲۹ سال، با وجود حضور گسترده در اینترنت و محیط دیجیتال، بیش از گذشته احساس تنهایی می‌کنند. میزان انزوا اجتماعی این گروه در سال‌های اخیر به شکل قابل توجهی افزایش یافته است. این شاید یکی از عجیب‌ترین تناقض‌های دنیای امروز باشد. انسان‌ها از همیشه بیشتر به هم وصل‌اند، اما بسیاری از آنها از همیشه تنهاتر هستند. ارتباط آنلاین همیشه به معنای رابطه واقعی نیست. ممکن است کسی ساعت‌ها در شبکه‌های اجتماعی فعال باشد، اما وقتی حالش بد شد کسی را نداشته باشد که با او حرف بزند یا کمی کنارش قدم بزند. گزارش نشان می‌دهد فعالیت‌های جمعی واقعی هنوز اهمیت زیادی دارند. کسانی که ورزش گروهی می‌کنند، در کارهای داوطلبانه حضور دارند، با دیگران وقت می‌گذرانند یا در فعالیت‌های حضوری شرکت می‌کنند، معمولاً احساس شادی بیشتری دارند. این یافته‌ها فقط توصیه اخلاقی یا حرف‌های انگیزشی نیستند، پیام اصلی آنها سیاسی و اجتماعی است. اگر جامعه‌ای بخواهد پایدار و آرام بماند، فقط نباید به اقتصاد فکر کند. اعتماد عمومی، کاهش تنهایی، تقویت رابطه‌های انسانی و احساس مراقبت متقابل هم بخشی از توسعه واقعی‌اند. به همین دلیل امروز مفهوم پیشرفت در حال تغییر است. دیگر فقط تولید ناخالص داخلی و رشد اقتصادی معیار موفقیت نیست. کیفیت زندگی اجتماعی هم اهمیت پیدا کرده است. جامعه‌ای که مردمش مدام مضطرب، خشمگین و منزوی باشند، حتی اگر ثروتمند باشد، از درون فرسوده خواهد شد. شاید مهم‌ترین پیام گزارش شادی جهانی همین باشد: رفاه فقط داشتن پول بیشتر نیست. انسان‌ها به احساس تعلق، اعتماد و رابطه انسانی هم نیاز دارند. جامعه‌ای که این پیوندها را از دست بدهد، حتی در اوج رشد اقتصادی هم ممکن است احساس خوشبختی نکند. این تناقض تلخ دنیای امروز است؛ بشر توانسته در چند ثانیه با آن سوی جهان ارتباط بگیرد، اما هنوز نتوانسته تنهایی خودش را در مان کند.

آیا فشار روی تنگه هرمز جغرافیای تکنولوژی در خلیج فارس را هم تغییر می‌دهد؟

هرمز و نبرد تازه بر سر شاهراه داده‌ها

خبرگزاری تسنیم پیشنهاد داده ایران برای عبور کابل‌های بین‌المللی اینترنت از تنگه هرمز حق‌الامتیاز و عوارض تعیین کند

نقشه خلیج فارس و تنگه هرمز که مسیرهای ترانزیت بین‌المللی را نشان می‌دهد.

نقشه خلیج فارس و تنگه هرمز که مسیرهای ترانزیت بین‌المللی را نشان می‌دهد.

نقشه خلیج فارس و تنگه هرمز که مسیرهای ترانزیت بین‌المللی را نشان می‌دهد.

از گلوگاه نفت تا گلوگاه داده

سال‌هاست که تنگه هرمز با نفت تعریف می‌شود؛ گذرگاهی که حدود یک‌پنجم تجارت نفت جهان از آن عبور می‌کند. اما آنچه در ماه‌های اخیر توجه رسانه‌ها و تحلیلگران را جلب کرده، لایه‌ای پنهان‌تر در کف همین آبراه است؛ کابل‌هایی که داده را میان آسیا، اروپا و خاورمیانه جابه‌جا می‌کنند. خبرگزاری رویترز در گزارشی با عنوان «گلوگاه دیجیتال هرمز» نوشت که چندین کابل حیاتی از جمله AAE-۱، FALCON (Asia-Africa-Europe) و Gulf Bridge International از این منطقه عبور می‌کنند. این گزارش می‌گوید AAE-۱ جنوب‌شرق آسیا را از طریق مصر به اروپا متصل می‌کند و در مسیر خود در امارات، عمان، قطر و عربستان سعودی ایستگاه‌های فرود دارد. همچنین شبکه «FALCON» هند و سریلانکا را به کشورهای خلیج فارس، سودان و مصر متصل می‌کند. سیستم کابل «Gulf Bridge International» نیز تمام کشورهای خلیج فارس از جمله ایران را به هم وصل می‌کند. علاوه‌براین شبکه‌های جدیدی نیز در حال ساخت هستند که جزئیات آنها می‌توان به پروژه‌های تحت رهبری شرکت قطری «Ooredoo»، اشاره کرد. کابل‌های زیردریایی، کابل‌های فیبر نوری یا الکتریکی هستند که در کف دریا نصب می‌شوند تا داده و برق را منتقل کنند. براساس اعلام اتحادیه بین‌المللی مخابرات (ITU)، حدود ۹۹ درصد ترافیک اینترنت جهان از طریق این کابل‌ها جابه‌جا می‌شود. این کابل‌ها فقط اینترنت خانگی را جابه‌جا نمی‌کنند، ستون فقرات اقتصاد دیجیتال‌اند. از خدمات ابری و هوش مصنوعی گرفته تا ترانکشن‌های بانکی و تجارت الکترونیک، همه بر بستر همین رشته‌های فیبر نوری حرکت می‌کنند. این زیرساخت‌ها همچنین انتقال خدمات مخابراتی و انرژی میان کشورها را برعهده دارند و برای خدمات ابری و ارتباطات آنلاین حیاتی هستند. ماشا کاتکین، تحلیلگر ژئوپلیتیک و انرژی، در بیان‌اره به رویترز گفته است: «آسیب‌دیدن کابل‌ها می‌تواند به کندی اینترنت یا قطعی آن، اختلال در تجارت الکترونیک، تأخیر در ترانکشن‌های مالی و در نهایت پیامدهای اقتصادی گسترده منجر شود». کشورهای حاشیه خلیج فارس، به‌ویژه امارات متحده عربی و عربستان سعودی، در سال‌های اخیر میلیارد‌ها دلار در حوزه هوش مصنوعی و زیرساخت‌های دیجیتال سرمایه‌گذاری کرده‌اند تا وابستگی اقتصاد خود به نفت را کاهش دهند. هر دو کشور شرکت‌های ملی هوش مصنوعی ایجاد کرده‌اند که به مشتریانی در سراسر منطقه خدمات می‌دهند؛ شرکت‌هایی که عملکردشان به طور کامل به کابل‌های زیردریایی برای انتقال سریع داده وابسته است.

ریسک‌ها چیست؟

اگرچه طول کل کابل‌های زیردریایی بین سال‌های ۲۰۱۴ تا

۲۰۲۵ به شکل درخور توجهی افزایش یافته، اما میزان خرابی‌ها طبق گزارش کمیته بین‌المللی حفاظت از کابل‌ها (ICPC) در حدود ۱۵۰ تا ۲۰۰ حادثه در سال ثابت مانده است. خرابی‌کاری‌های دولتی همچنان یک خطر محسوب می‌شود، اما ۷۰ تا ۸۰ درصد آسیب‌ها ناشی از فعالیت‌های انسانی غیرعمدی است؛ به‌ویژه ماهی‌گیری و کشیده‌شدن لنگر کشتی‌ها. طبق داده‌های ICPC و کارشناسان، از دیگر تهدیدها می‌توان به جریان‌های زیرسطحی، زلزله‌ها، آتشفشان‌های دریایی و توفان‌های شدید اشاره کرد؛ موضوعی که آلن مولدین، مدیر تحقیقات شرکت TeleGeography، به آن اشاره کرده است. او به رویترز می‌گوید صنعت برای کاهش این‌س خطرات از روش‌هایی مانند دزدن‌کردن کابل‌ها در بستر دریا، زورپوش کردن آنها و انتخاب مسیرهای امن استفاده می‌کند.

جنگ با ایران که نزدیک به ۴۰ روز طول کشید و حالا در حالی از آتش‌بسی شکسته قرار دارد، باعث اختلال بی‌سابقه‌ای در زنجیره تأمین انرژی جهانی و زیرساخت‌های منطقه‌ای شده و حتی به مراکز داده Amazon Web Services در بحرین و امارات آسیب زده است. با این حال، کابل‌های زیردریایی تاکنون از آسیب مستقیم در امان مانده‌اند. باوجوداین، یک ریسک غیرمستقیم وجود دارد: کشتی‌های آسیب‌دیده ممکن است به طور ناخواسته با کشیدن لنگر خود کابل‌ها را قطع کنند. ماشا کاتکین دراین‌باره گفته است: «در شرایط عملیاتی نظامی فعال، خطر آسیب غیرعمدی افزایش می‌یابد و هرچه این درگیری طولانی‌تر شود، احتمال وقوع چنین آسیب‌هایی بیشتر می‌شود». او به حادنه‌ای مشابه در سال ۲۰۲۴ اشاره می‌کند: زمانی که یک کشتی تجاری که هدف حمله حوثی‌ها قرار گرفته بود، در دریای سرگردان شد و با لنگر خود چند کابل زیردریایی را قطع کرد. به گفته شرکت TeleGeography، میزان تأثیر هرگونه آسیب به کابل‌ها بر اتصال کشورهای حوزه خلیج فارس، بستگی مستقیم به میزان وابستگی اپراتورهای شبکه به این کابل‌ها و وجود مسیرهای جایگزین دارد.

وقتی اینترنت هم وارد معادله جنگ شد

جنگ ۹ اسفند، خیلی زود از مرزهای نظامی عبور کرد. در روزهای نخست، تمرکز تحلیل‌ها روی حمله به پایگاه‌ها، نفتکش‌ها و مسیرهای انرژی بود؛ اما با گسترش تنش‌ها، یک نگرانی تازه شکل گرفت: اگر هرمز ناامن شود، چه بر سر اینترنت منطقه می‌آید؟ رویترز در گزارش خود به نقل از تحلیلگران ژئوپلیتیک هشدار داده که آسیب به کابل‌های زیردریایی می‌تواند به کندی یا قطع اینترنت، اختلال در تجارت الکترونیک، تأخیر در ترانکشن‌های مالی و خسارت‌های اقتصادی گسترده منجر شود. این نگرانی فقط نظری نبود. در همان هفته‌های نخست جنگ، گزارش‌هایی از اختلال در زیرساخت‌های ابری و آسیب به مراکز داده منطقه منتشر شد. براساس گزارش‌هایی که رسانه‌های

شرکت‌هایی مانند Nvidia، Oracle، G42، penAI و SoftBank پروژه «Stargate UAE» را در ابوظبی معرفی کردند؛ یک پردیس پنج‌گیگاباتی هوش مصنوعی که قرار بود بزرگ‌ترین پروژه خارج از آمریکا باشد. آمازون نیز پنج میلیارد دلار برای ایجاد یک مرکز هوش مصنوعی در ریاض با همکاری شرکت سعودی Humain متعهد شد. کشورهای خلیج فارس تعهدات خود را اجرا کردند، اما تصمیم واشینگتن برای حمله به ایران این سرمایه‌گذاری‌ها را در معرض خطر قرار داد. جنگ ناگهان یک سؤال بنیادین را پیش کشید: آیا منطقه‌ای که در آستانه درگیری دائمی قرار دارد، می‌تواند خانه مطمئنی برای زیرساخت دیجیتال جهان باشد؟

گزارش Rest of World از وضعیت بی‌سابقه سخن می‌گوید؛ برای نخستین بار، هر دو گلوگاه اصلی انتقال داده در منطقه -تنگه هرمز و دریای سرخ- هم‌زمان در معرض تهدید قرار گرفته‌اند. حدود ۱۷ کابل زیردریایی از دریای سرخ عبور می‌کند و چندین کابل مهم دیگر از هرمز می‌گذرد. اگر هم‌زمان چند کابل آسیب ببیند و کشتی‌های تعمیراتی نتوانند وارد منطقه شوند، اختلال می‌تواند ماه‌ها ادامه پیدا کند. همین مسئله باعث شده تحلیلگران از تغییر احتمالی «جغرافیای تکنولوژی» در منطقه حرف بزنند؛ تغییری که ممکن است سرمایه‌گذاری‌های جدید را به سمت مسیرهای امن‌تر سوق دهد. سام زابین، پژوهشگر مرکز مطالعات استراتژیک و بین‌المللی (CSIS)، در گفت‌وگو با Rest of World اشاره کرده که زیرساخت داده خلیج فارس هرگز در چنین شرایطی آزموده نشده است. به گفته او، نفت طی دهه‌ها در معرض درگیری بوده و به‌طور عمیق در برنامه‌ریزی‌های نظامی ادغام شده است، اما مراکز داده تا همین اواخر بیشتر به‌عنوان دارایی‌های تجاری دیده می‌شدند تا موضوعی مرتبط با امنیت ملی.

درآمدزایی از کابل‌های هرمز

در میانه تنش‌های فرآینده در تنگه هرمز، حالا بخشی از رسانه‌ها از ایده‌ای حرف می‌زنند که فراتر از نفت و کشتیرانی، اینترنت جهانی را هم وارد معادلات ژئوپلیتیک کرده است؛ درآمدزایی از کابل‌های زیردریایی اینترنت عبوری از خلیج فارس. خبرگزاری تسنیم در گزارشی تحلیلی پیشنهاد داده ایران برای عبور کابل‌های بین‌المللی اینترنت از تنگه هرمز حق‌الامتیاز و عوارض تعیین کند؛ کابل‌هایی که بخش مهمی از ترافیک داده، خدمات ابری و ترانکشن‌های مالی منطقه را جابه‌جا می‌کنند. در این گزارش استدلال شده که به دلیل عرض محدود تنگه هرمز، این آبراه در محدوده هم‌پوشانی آب‌های سرزمینی ایران و عمان قرار دارد و بر همین اساس، جمهوری اسلامی می‌تواند بر این زیرساخت‌ها اعمال حاکمیت کند. تسنیم برای اجرای این ایده، مدلی سهم‌رحله‌ای پیشنهاد داده است؛ از دریافت هزینه مجوز و عوارض از شرکت‌های بهره‌بردار گرفته تا الزام غول‌های فناوری مانند Amazon، Meta و Microsoft به فعالیت تحت قوانین ایران. نویسندگان این گزارش حتی مدعی شده‌اند در صورت پذیرش این چارچوب، «دیگر نیازی به فیلترینگ نخواهد بود». در بخش دیگری از این طرح نیز پیشنهاد شده خدمات تعمیر و نگهداری کابل‌های زیردریایی فقط از طریق شرکت‌های ایرانی با مالکیت عمدتاً داخلی انجام شود.

در این گزارش، کابل‌هایی مانند FALCON، GBI و TGN-Gulf به‌عنوان ستون فقرات اقتصاد دیجیتال منطقه معرفی شده‌اند؛ زیرساخت‌هایی که حالا هم‌زمان با جنگ و بحران هرمز، بیش از هر زمان دیگری وارد معادلات امنیتی و سیاسی شده‌اند. آنچه این گزارش را مهم‌تر می‌کند، صرفاً جزئیات اجرایی آن نیست، بلکه تغییری است که در نگاه بخشی از جریان‌های سیاسی ایران به اینترنت جهانی دیده می‌شود. سال‌ها اینترنت در ایران عمدتاً از زاویه فیلترینگ، کنترل پلتفرم‌ها و مدیریت محتوا دیده می‌شد، اما حالا هم‌زمان با جنگ و بحران هرمز، بخشی از این نگاه به سمت «ژئوپلیتیک زی‌ساخت» حرکت کرده است؛ جایی که کابل‌های زیردریایی، دیپاسترها و مسیرهای انتقال داده، درست مانند خطوط انتقال نفت، به ابزار قدرت تبدیل می‌شوند. در چنین فضایی، ایده تسنیم را می‌توان فراتر از یک پیشنهاد اقتصادی دید؛ تلاشی برای تبدیل موقعیت جغرافیایی ایران به اهمی در نظم دیجیتال منطقه. نظمی که حالا دیگر فقط بر سر نفت شکل نمی‌گیرد، بلکه بر سر داده، کابل و مسیرهای انتقال اینترنت هم در حال بازتعریف است. گزارش کامل را در وب‌سایت «شرق» بخوانید.

سودوکو سخت ۴۳۱۲

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو

۱- در هر سطر و ستون با عدد اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.
۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

حل سودوکو ۴۳۱۱

۶	۸	۹	۳	۱	۲	۵	۴	۷
۱	۵	۷	۹	۸	۴	۳	۲	۶
۴	۳	۲	۷	۶	۵	۸	۱	۹
۵	۱	۴	۶	۷	۹	۸	۳	۲
۲	۹	۶	۵	۳	۸	۴	۷	۱
۸	۷	۳	۲	۴	۱	۶	۹	۵
۷	۲	۵	۸	۹	۱	۳	۴	۶
۳	۶	۱	۴	۲	۷	۹	۵	۸
۹	۴	۸	۱	۵	۳	۲	۷	۶

حل جدول ۵۳۱۵

۱۵	۱۲	۱۳	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
۱	ج	ب	ر	ی	ل	ک	ف	ل	ر	ی	ا	ن	ت	
۲	ز	ر	م	ا	و	ا	ل	ا	ت	ر	ی	و	م	
۳	و	ش	ع	د	س	ی	س	ی	س	ی	س	ی	ر	ح
۴	ر	ب	ل	ا	ه	ت	ا	و	ک	ف	ا	م	م	
۵	م	ا	ی	ش	م	ا	ف	ب	ل	ب	ن	د	و	
۶	ا	ب	س	ب	ق	د	ی	ر	ت	خ	ل	ی	ص	
۷	ب	ب	ت	ر	ل	ا	ن	ح	ا	ج	ی	د	د	
۸	ر	ب	ا	ت	ب	ب	د	ج	ا	ن	ل	غ	و	
۹	ا	ت	ر	ک	ی	ا	ق	ا	م	ت	ا	ق	ا	
۱۰	ر	خ	س	ا	ر	م	ن	ط	ب	ف	ا	ل	م	
۱۱	ا	ی	ز	ا	ش	ر	ب	ه	ا	ک	س	ا	ن	
۱۲	م	ش	م	ل	ب	س	ا	ف	ل	ا	ک	س	ن	
۱۳	ی	ک	ا	ت	ل	ت	و	ر	د	ر	ی	ک	ا	
۱۴	ز	ا	ی	ن	د	ه	ا	ج	د	ا	د	ن	و	
۱۵	ر	م	ا	ن	ت	ی	ک	ا	ب	س	ل	ت	ی	

سودوکو ساده ۴۳۱۲

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی

ژاپنی به معنای عدد‌هایی بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

سودوکو ۴۳۱۲

۷	۶	۹	۵	۱	۳	۸	۲	۴
۵	۶	۷	۸	۳	۹	۴	۱	۲
۸	۳	۹	۴	۵	۶	۷	۸	۱
۳	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲
۵	۳	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳
۳	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲
۸	۳	۹	۴	۵	۶	۷	۸	۱
۷	۶	۹	۵	۱	۳	۸	۲	۴

شرکت‌هایی مانند Nvidia، Oracle، G42، penAI و SoftBank پروژه «Stargate UAE» را در ابوظبی معرفی کردند؛ یک پردیس پنج‌گیگاباتی هوش مصنوعی که قرار بود بزرگ‌ترین پروژه خارج از آمریکا باشد. آمازون نیز پنج میلیارد دلار برای ایجاد یک مرکز هوش مصنوعی در ریاض با همکاری شرکت سعودی Humain متعهد شد. کشورهای خلیج فارس تعهدات خود را اجرا کردند، اما تصمیم واشینگتن برای حمله به ایران این سرمایه‌گذاری‌ها را در معرض خطر قرار داد. جنگ ناگهان یک سؤال بنیادین را پیش کشید: آیا منطقه‌ای که در آستانه درگیری دائمی قرار دارد، می‌تواند خانه مطمئنی برای زیرساخت دیجیتال جهان باشد؟

گزارش Rest of World از وضعیت بی‌سابقه سخن می‌گوید؛ برای نخستین بار، هر دو گلوگاه اصلی انتقال داده در منطقه -تنگه هرمز و دریای سرخ- هم‌زمان در معرض تهدید قرار گرفته‌اند. حدود ۱۷ کابل زیردریایی از دریای سرخ عبور می‌کند و چندین کابل مهم دیگر از هرمز می‌گذرد. اگر هم‌زمان چند کابل آسیب ببیند و کشتی‌های تعمیراتی نتوانند وارد منطقه شوند، اختلال می‌تواند ماه‌ها ادامه پیدا کند. همین مسئله باعث شده تحلیلگران از تغییر احتمالی «جغرافیای تکنولوژی» در منطقه حرف بزنند؛ تغییری که ممکن است سرمایه‌گذاری‌های جدید را به سمت مسیرهای امن‌تر سوق دهد. سام زابین، پژوهشگر مرکز مطالعات استراتژیک و بین‌المللی (CSIS)، در گفت‌وگو با Rest of World اشاره کرده که زیرساخت داده خلیج فارس هرگز در چنین شرایطی آزموده نشده است. به گفته او، نفت طی دهه‌ها در معرض درگیری بوده و به‌طور عمیق در برنامه‌ریزی‌های نظامی ادغام شده است، اما مراکز داده تا همین اواخر بیشتر به‌عنوان دارایی‌های تجاری دیده می‌شدند تا موضوعی مرتبط با امنیت ملی.

درآمدزایی از کابل‌های هرمز

در میانه تنش‌های فرآینده در تنگه هرمز، حالا بخشی از رسانه‌ها از ایده‌ای حرف می‌زنند که فراتر از نفت و کشتیرانی، اینترنت جهانی را هم وارد معادلات ژئوپلیتیک کرده است؛ درآمدزایی از کابل‌های زیردریایی اینترنت عبوری از خلیج فارس. خبرگزاری تسنیم در گزارشی تحلیلی پیشنهاد داده ایران برای عبور کابل‌های بین‌المللی اینترنت از تنگه هرمز حق‌الامتیاز و عوارض تعیین کند؛ کابل‌هایی که بخش مهمی از ترافیک داده، خدمات ابری و ترانکشن‌های مالی منطقه را جابه‌جا می‌کنند. در این گزارش استدلال شده که به دلیل عرض محدود تنگه هرمز، این آبراه در محدوده هم‌پوشانی آب‌های سرزمینی ایران و عمان قرار دارد و بر همین اساس، جمهوری اسلامی می‌تواند بر این زیرساخت‌ها اعمال حاکمیت کند. تسنیم برای اجرای این ایده، مدلی سهم‌رحله‌ای پیشنهاد داده است؛ از دریافت هزینه مجوز و عوارض از شرکت‌های بهره‌بردار گرفته تا الزام غول‌های فناوری مانند Amazon، Meta و Microsoft به فعالیت تحت قوانین ایران. نویسندگان این گزارش حتی مدعی شده‌اند در صورت پذیرش این چارچوب، «دیگر نیازی به فیلترینگ نخواهد بود». در بخش دیگری از این طرح نیز پیشنهاد شده خدمات تعمیر و نگهداری کابل‌های زیردریایی فقط از طریق شرکت‌های ایرانی با مالکیت عمدتاً داخلی انجام شود.

در این گزارش، کابل‌هایی مانند FALCON، GBI و TGN-Gulf به‌عنوان ستون فقرات اقتصاد دیجیتال منطقه معرفی شده‌اند؛ زیرساخت‌هایی که حالا هم‌زمان با جنگ و بحران هرمز، بیش از هر زمان دیگری وارد معادلات امنیتی و سیاسی شده‌اند. آنچه این گزارش را مهم‌تر می‌کند، صرفاً جزئیات اجرایی آن نیست، بلکه تغییری است که در نگاه بخشی از جریان‌های سیاسی ایران به اینترنت جهانی دیده می‌شود. سال‌ها اینترنت در ایران عمدتاً از زاویه فیلترینگ، کنترل پلتفرم‌ها و مدیریت محتوا دیده می‌شد، اما حالا هم‌زمان با جنگ و بحران هرمز، بخشی از این نگاه به سمت «ژئوپلیتیک زی‌ساخت» حرکت کرده است؛ جایی که کابل‌های زیردریایی، دیپاسترها و مسیرهای انتقال داده، درست مانند خطوط انتقال نفت، به ابزار قدرت تبدیل می‌شوند. در چنین فضایی، ایده تسنیم را می‌توان فراتر از یک پیشنهاد اقتصادی دید؛ تلاشی برای تبدیل موقعیت جغرافیایی ایران به اهمی در نظم دیجیتال منطقه. نظمی که حالا دیگر فقط بر سر نفت شکل نمی‌گیرد، بلکه بر سر داده، کابل و مسیرهای انتقال اینترنت هم در حال بازتعریف است. گزارش کامل را در وب‌سایت «شرق» بخوانید.